

DELO



T R S T - 23. februarja 1984
Leto XXXVI. - Štev. 3
Petnajstdnevnik - Quindicinale
Abbon. postale - Gruppo II/70
300 lir

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Zaščitni zakon brez beneških Slovencev je nesprejemljiv!

Zunanji minister Giulio Andreotti v Beogradu ni bil zgolj predstavnik svoje-ga ministrstva ali stranke. Zastopal je italijansko državo! Zato pa so tembolj zaskrbljivoča vsa nejkova izvajanja, ki so zadevala položaj naše narodne manjšine. Kajti Andreotti poudarja nesprejemljivo stališče, ki teži k zanikanju pravice beneških in kanalskih Slovencev, da so zaščiteni tako, kot vsi ostali Slovenci, ki živijo na Tržaškem in Goriškem. Pri tem seveda ne moremo mimo odmeva, ki ga je takoj naletel v naših krajih, ko je deželni tajnik KD Biasutti, za katerega pravijo, da bo v kratkem nasledil Comellija pri krmilu deželne valde, poudaril, da bo njegova stranka vztrajala pri ločevanju Slovencev na kategorije in skušala na vse kriplje preprečiti vladi, da bi izdelala kolikor toliko sprejemljiv zakon, ki bi zadovoljil našo manjšino.

Pojdimo po vrsti. Andreotti se je odpravil v Beograd na državniški obisk in je dobro vedel, kolikšno je jugoslovansko zanimanje za vso problematiko narodnih manjšin. To niti ni novost, saj je Jugoslavija na vseh dvostranskih pogovorih dokazovala, da je položaj narodnih manjšin ključnega pomena tudi za kvaliteto odnosov med državama. V zadnjem desetletju je torej bila manjšinska problematika vedno prisotna, vsakokrat, ko sta se srečala italijanski in jugoslovanski državnik.

Zato pa si je Andreotti za svoja nesprejemljiva stališča spretno pripravil teren. Najprej je, dva dni pred odhodom v Beograd, dal intervju jugoslovanskemu tisku, v katerem je sam načel problem narodnih manjšin. Poudaril je, da ima vlada sedaj resen namen in da so »dozoreli časi« za manjšinsko zaščito. Takoj zatem pa je Andreotti začel nekam čudno vzporejanje med Slovenci v Italiji in Italijani v Jugoslaviji. Za nas je Andreotti dejal, da kar dobro živimo, da smo vključeni v družbeno in gospodarsko dogajanje, da imamo vrsto kulturnih ustanov, tisk, radio in televizijo (sic!), kar bi morala italijanska družba nekako podpreti tudi iz gmotnega vidika.

Skratka, predstavil nas je v rožnatih barvah, da si je bralec teh izjav lahko vprašal, kaj nam pravzaprav manjka? Morda res samo družbena podpora za naše kulturne ustanove.

Povsem v drugačni luči je Andreotti prikazal položaj italijanske skupnosti v Jugoslaviji. Dejal je, da je zaskrbljen, ker številčno upada in ima še veliko odprtih problemov. Po logiki recipročnosti, ki jo je italijanska stran vedno zagovarjala, bi kazalo, da mora najprej Jugoslavija rešiti problematiko svoje italijanske manjšine in bi šele zatem imela moralno pravico zahtevati zaščito za slovensko narodno skupnost v Italiji.

Vsi vemo, da ni tako in da je italijanska skupnost v SFRJ dobro zaščiten, celo na ustavni ravni in od te navzdol, tja do posameznih delovnih enot.

Je pa tudi res, da so pri uresničevanju nekaterih kezikovnih pravic določene težave, predvsem v hrvaški Istri. Prepričani smo, da bi hitrejša odpravljanje teh protislovij izbilo italijanski vladi tudi zadnji »alibi« za njena nepopustljiva stališča do Slovencev v Italiji.

Očitno je, da je Andreotti hotel jugoslovanskim partnerjem povedati, da je njegova vlada pripravljena samo na pogovore »daj-dam« in se prav nič (ali skoraj nič) ne čuti vezana na določila osimskega sporazuma, ki v svoji preambuli in osmem členu zagotavljajo, da bo Italija nudila slovenski manjšini »čimvečje varstvo«.

Nasprotno, Andreotti je v Beogradu ponovil znano tezo, ki je sicer v nasprotju z določili mednarodnega prava in dunajske konvencije o interpretaciji mednarodnih listin, češ da osimski dogovor velja samo za tržaško ozemlje in se torej ne tiče Slovencev v pokrajinah Goriča in Videm.

Še več. V Beogradu, na tiskovni konferenci, je Andreotti razvil novo (ali staro) tezo o tem, da sicer živijo v Nadiških dolinah Slovenci, vendar niso vredni enakomerne zaščite, ko ostali, češ da se »razlikujejo tako zgodovinsko, kakor tudi kulturno«. Ko je bil vprašan, kaj misli z »zgodovinskimi razlikami«, je Andreotti pojasnil, da so beneški Slovenci »italijanski patrioti«, domovini zvesti lojalni državljani in da jih zato ni mogoče obravnavati na isti ravni kot Slovence na Tržaškem in Goriškem.

Ugovor, da bi v tem primeru Benečani zalsuzili »nagrado«, torej celo večjo stopnjo zaščite, je Andreottija spravil v nejevoljo. Odgovoril je, da »dobro pozna« razmere v nadiških dolinah, saj se

je z njimi ukvarjal »že tedaj, ko je bil podtajnik v predsedstvu vlade«.

Po domače povedano, se Andreotti sklicuje na svoje poznavanje razmer iz prvih povojnih let, ko je bil podtajnik v De Gasperijevi vladi. Pozneje je bil vedno in samo minister. Na osnovi štiri desetletja starih informacij se torej zunanji minister italijanske republike spušča v debato o Beneških Slovencih, pozablja pa tudi, da se je medtem marsikaj spremenilo. Trikoloristi, ki so tedaj divjali po nadiških in drugih dolinah, so se potuhnili, medtem ko katoliška cerkev preko svojega škofa Battistija poziva italijanske oblasti, naj beneške Slovence zaščitijo tako, kot vse ostale pripadnike naše narodne manjšine na Tržaškem in Goriškem. Bo Andreotti, ki je »vzoren katoličan« tokrat prisluhnil dušnim pastirjem, ali ne?

Toliko o beograjskih pogovorih. Odmev, kot rečeno, smo dobili med zasedanjem deželnega demokrščanskega kongresa, ko je Biasutti izrekel zaskrbljenost, da bomo Slovenci dobili preveč. Po njegovem naj bi vlada bila preveč popustljiva do nas in je zato pozval demokristjane, naj storijo vse, kar je v njihovi moči, da se vladni zakonski osnutek približa stališčem KD.

Praktično so pokazali, kaj to pomeni, demokrščanski poslanci Coloni in Rebulli, z njimi je baje bil tudi Santuz, ki so se v Gorici srečali z nekim nacionalističnim forumom. KD se torej že pogaja z nacionalisti, potem ko jim je dala duška in jih skrivaj spodbujala, naj se repenčijo. Zanimivo je tudi, da se na srečanju s protislovenskimi nacionalisti podajajo ljudje, ki so doslej veljali za »prijatelje Slovencev« in so v tem svojstvu uživali, med volilnimi kampanjami, tudi določeno podporo slovenskega dnevnega in periodičnega tiska.

Vse to naj nas ne čudi. Ni tajnost, da se okoli naše zaščite plejejo tudi drugačni odnosi. V Trstu se KD pogaja z Listo za Trst, da bi slednja podprla in vstopila v občinski in pokrajinski odbor. LpT je že povedala, da je od KD zahtevala »popravke« na račun zaščitnega zakona. Ker pač nima več svojega člana v parlamentu, skuša sedaj ta nacionalistična skupina posredovati svoja stališča zbornicama preko krajevnih demokrščanskih poslancev in senatorjev. Biasutti pa hoče imeti Giuricina

(Nadaljevanje na 6. strani)

Grobo izzivanje delavskega razreda

V vsej italijanski povojni zgodovini se še ni zgodilo, da bi neki vladi uspelo ponižati, podrediti in razbiti sindikalno gibanje. Tudi tedaj, ko so bili na krmilu v palači Chigi predstavniki demokrščanske desnice, je veljalo za vse pravilo, da je splošni interes tudi v ohranjanju samostojne vloge sindikalnega gibanja interes tudi v ohranjanju samostojne vloge sindikalnega gibanja v procesu družbenega sporazumevanja. Razkol v sindikalnem gibanju pa italijanska zgodovina beleži šele v prvih povojnih letih, se pravi v vzdušju hladne vojne, priključitve Italije k atlantskemu paktu in izrinjenju komunistov in socialistov iz vlade.

To, kar ni uspelo nobenemu izmed demokrščanskih desničarjev, je očitno uspelo socialističnemu vladnemu predsedniku Bettinu Craxiju. Vedel je, da bodo industrijci po letu dni zahtevali preverjanje dogovora o «ceni delovne sile», ali po domače o osebnih dohodkih odvisnih delavcev in uradnikov. Industrijci so tisti dogovor, ki ga je sindikalno gibanje vsililo s svojo močjo in je zanj posredoval demokrščanski minister za delo Scotti, že od vsega začetka bojkotirali. Njihovi predstavniki Mandelli in Merloni so skozi celo leto poudarjali, da je zanje pretesen. Tarča vseh napadov pa je bil sistem izračunavanja draginjske doklade, ki je veljala in še velja kot edina obramba pred krčenjem realne kupne moči delavskih dohodkov zaradi inflacije.

Italijanski industrijci niso nikoli pokazali velikih sposobnosti. Italijansko gospodarstvo so upravljali po starem sistemu, ki jim je zagotavljal, da so maste dobilke spravljali v svoj žep, ali pa na varno v švicarske banke, morebitne izgube pa naprtili celotni družbeni skupnosti. Prav zaradi odsotnosti tveganja, ki je gonilna sila v kapitalističnem sistemu, so italijanski industrijci (in z njimi razne vlade) zanemarjali nekatere bistvene postavke v sodobnem gospodarjenju. V mislih imamo, na primer, znanstveno in tehnološko obnovo, ki sicer terjata velike investicije, zagotavljata pa nedvomen uspeh, kot dokazujeta danes vodilni ameriško in japonsko gospodarstvo.

Izmed vseh produktivnih faktorjev pa so v Italiji upoštevali predvsem «ceno delovne sile». Italija nima surovin in energije, zato je zanju odvisna predvsem od tujega tržišča in nima vpliva na njihovo ceno. Od tod, torej, stalna zahteva industrijcev in vladajočih krogov, da gospodarske težave in nujnost pobiranja inflacijske stopnje uravnavajo izključno za ceno delavskih dohodkov.

Seveda, vsak, ki je količkaj doma v gospodarstvu ve, da italijanska inflacijska stopnja ni odvisna od delavskih dohodkov. Konec koncev niso italijanski



delavci bogatejši od nemških ali francoskih, da o ameriških ne govorimo. Zajec tiči v drugem grmu. Za inflacijo v Italiji sta predvsem pomembna dva vpliva: gibanja na mednarodnih tržiščih in pritisk ameriškega dolarja, na nostranem terenu pa velika zadolžitev državnega aparata. Italijanska država trosi preveč in po nepotrebnem. Seveda, vsakokrat ko to ugotovljamo, prejmemo od oblasti klasični odgovor: krčili bomo zdravstvene in pokojninske izdatke. Če ne bo zadostovalo pa še šolstvo in kulturo. Da bi Italija krčila vojaške izdatke, ki znašajo 12 tisoč milijard na leto, ni niti govora. Prav tako noče nihče slišati o smotnejši porabi in reformi državne birokracije. Tudi odnosi med državami in bankami niso urejeni. Kajti danes bančni sistem požira državo, ki se je pri njem zadolžila. Letne obresti na državno zadolžitev (notranjo) znašajo namreč 60 tisoč milijard lir.

Tudi noče vlada slišati o tem, da bi lahko zakrpalu luknje v svojem proračunu (in tako varčevala) z novo davčno politiko. Statistično je dognano, da italijanski trgovci prijavljajo 5 milijonov lir proprečnega letnega dohodka. Torej 400 tisoč lir mesečno! Tu so davčne utaje, ki gredo v desetstisoče milijard lir. Toda kdo bi se zameril svojim volilcem? Mar demokristjani, republikanci ali liberalci? Mar socialisti, ki bi radi izrgali demokristjanom vpliv na srednje sloje?

Zato naj plačuje delavev in uradnik. Poleg davkov, ki mu odjedajo dobršen del osebnega dohodka, brez vsakega usmiljenja, naj bi mu sedaj pristigli še draginjsko doklado za vsaj 200 tisoč lir letno.

Vlada trdi, da je to neizbežno potrebno za obrzdanje inflacije na 10%. Resda ji niti letos ni uspelo uresničiti obljubljenega programa, toda vprašati se moramo, koliko sama Craxi in Demichelis verjameta v lastne programe, če sta odbila predlog CGIL, po katerem naj bi ob morebitnem neuspehu vrnilo delavcev v prihodnjem letu to, kar so žrtvovali letos.

Craxi in Demichelis sta morala pokazati industricijem, da s trdo roko obvladujeta položaj in nadzorujeta tudi tistega, ki ga doslej ni nihče nadzoroval: sindikat.

Na zlatem pladnju sta morala prinesiti industricijem glavo sindikalne federacije, kakor legendarna Saloma krvoločnemu Herodežu. Samo tako bi dobila blagoslov velekapitala za dar, ki mu ga doslej ni nihče prinesel.

Zato so se pogajanja med vlado, sindikati in industriji pričela na kaj čuden način. V bistvu se industrijci skorajda niso pogajali z vlado. Samo čakali so. Demichelis in Craxi pa sta od sindikatov zahtevala, naj vnaprej pristanejo na vladne predloge. Kakšna pogajanja neki, če vnaprej pristaneš in sprejmeš, kar ti ponujajo?

Pri tem sta Craxi in Demichelis računala na socialiste in demokristjane v sindikalnih vrstah. Benvenutova UIL, v kateri so socialisti, republikanci in socialdemokrati, je nemudoma sporočila, da sprejema vse, kar ukaže Craxi. CISL, v kateri so demokristjani in socialisti, prav tako. CGIL, ki je (mimogrede povedano) veliko večja kot obe prej omenjeni sindikalni organizaciji skupaj vzeti, je s svojo večino, v kateri so bili seveda komunisti, izdelala nove predloge in zah-

tevala, naj se o njih izreče delavska baza. Napovedala je delavske skupščine in predlagala nekakšen referendum. Naj se delavci izrečejo o tem, ali so vladni predlogi sprejemljivi! Vsi nekdanji zagovorniki demokracije in samostojnosti sindikalnega gibanja (se jih še spominjate?) so tedaj vzrojili kot ranjeni volkovi. Nikoli! Demokracija pomeni, vsaj zanje, da mora o vsem odločati sindikalna «vrhuška», samostojnost sindikata pa pomeni, da mora odslej postati tranzisijski jermen socialističnega vodstva in predsednika vlade? Kaj imajo delavci pri tem? Nič, naj plačajo in molčijo.

Razumljivo je, da so delavci v vseh industrijskih središčih ostro reagirali na tako izsiljevanje, ki bi potisnilo sindikalno gibanje vsaj za 20 let nazaj v zgodovino. Komu na čast?

Sledile so si stavke, manifestacije, zborovanja po tovarnah. UIL in CISL sta jih obsojala, ves «neodvisni» tisk pa je govoril o vmešavanju komunistov v sindikalne zadeve.

Kakšno vmešavanje neki? Komunisti smo pač delavska partija. Dobršen del naše organizirane baze je v tovarnah in v sindikatih. Točneje v CGIL, saj nismo svojih članov nikoli razkropili v drugih organizacijah. Logično je, da naši sindikalni kadri, aktivisti, funkcionarji in, predvsem, navadni člani povedo svoje mnenje. Brez vsakršnega navdiha ali direktiv. Sicer pa niso bile potrebne. Delavci v tovarnah znajo računati in tudi dobro poznajo pesem finančnega biča, ki že dolga leto pleše samo po njihovih hrbtih.

No, Craxiju je uspelo (na koncu) vsiliti UIL in CISL svojo politiko. Ker pa je večina v CGIL ni sprejela in zahteva, naj



se z vlado nadaljujejo (tokrat) resna pogajanja, je šel v svoji objestnosti še dlje. Če delavci ne sprejemajo njegove «stabilizacije» in nočejo prispevati vanjo 200 tisoč lir, ne da bi dobili v zameno kaj konkretnega na področju cen, tarif, davkov in delovnih mest, tedaj jim bo vlada vse to vsilila z dekretom.

Tako je Craxijeva vlada izdala dekret, proti kateremu se upira vsa delovna Italija! Ploskajo mu samo industrijci, saj si niso pričakovali, da bo napočil čas, ko bo socialistični predsednik vlade presegel celo ustavno

normo o sindikalnih pogajanjih in urejanju dohodkovnih odnosov preko delovnih pogodb.

Delovni ljudje tega ne morejo sprejeti, ker tvegajo preveliko, samo sindikalno svobodo. Zato je prav, da se širijo stavkovna in protestna gibanja. Vlada mora nemudoma umakniti svoj odlok o «ceni delovne sile!» V nasprotnem primeru bodo Craxija čakala presenečenja v parlamentu, ki bi moral odlok ratificirati v roku 60 dni, tik pred prvim majem.

st.s.

Vedno hujša nacionalistična hipoteka nad bodočnostjo tržaških odborov

Čez nekaj dni bodo v tržaškem občinskem in pokrajinskem svetu glasovali o proračunih. Kot vedno, ne gre za zgolj upravno, pač pa predvsem za izrazito politično dejanje. Kajti Trst nima, po zadnjih volitvah, trdnih večinskih koalicij, pač pa manjšinske odbore, ki so nastali po umiku Liste za Trst v opozicijo. Oblast so prevzeli predstavniki levosredinske koalicije (KD, PSI, PSDI, PRI, PLI in SSK), ki so pa od vsega začetka povedali, da nameravajo iskati zavezništvo prav z Listo, ne glede na njeno čedalje bolj izrazito desničarsko, reakcionarno in nationalsitično politično opredelitev.

Za enotnost demokratičnih sil, h kateri smo ves čas pozivali komunisti, so te stranke gluhe, najbrž zato, ker jih ne vodi zgolj krajevna računica.

Bralcem bodo najbrž stvari bolj razumljive, če povemo, da se računica vodi na deželni ravni. Demokrščanskemu

tajniku Biasuttiju (ki bi rad ob evropskih volitvah zamenjal morotejca Comellija na krmilu deželne vlade) je veliko do tega, da v deželno vlado vključi tudi predstavnika Liste za Trst, konkretno Giuricina. Ta bi postal občinski odbornik. Nagrajena bi bila tudi politika «zblíževanja», ki jo v Trstu vodi pokrajinsko vodstvo s Seghenejem in deželnim svetovalcem Carbonejem. Giuricin bi najbrž odgovarjal obema silama, ali celo vsem trem: KD, Listi in tržaškimi socialistom.

V zameno za vstop v deželno vlado pa KD zahteva, naj Lista podpre tržaške odbore in vstopi vanje. Svoj piskrček želi pristaviti tudi odvetnik Cecovini, ki ga sedaj skrbi ponovna izvolitev v evropski parlament. Evropske volitve so pred vrati, edino Cecovinijevo upanje pa je kandidatura na skupni listi med republikanci in liberalci. Razumljivo je, da bi ta kandidatura ne bila možna, če bi Ceco-

vini vodil opozicijo proti odboru, v katerem sta obe laični stranki.

Pri vseh teh igrah nima Trst s svojimi gospodarskimi problemi, s svojo potencialno mednarodno vlogo povezovalca med Italijo in Jugoslavijo, s svojo slovensko manjšino, prav nobene vloge. Gre za «igro oblasti» klasičnega okvira, kakršno smo poznali vsa povojna leta.

Komunisti smo od vsega začetka odbili srečanja z Listo za Trst. Kaplja, ki je prebila sodu dno, je bilo zadržanje Liste proti predsedniku Pertiniju in proti predlogu o njegovi kandidaturi za Nobelovo nagrado. Pri tem je namreč pokazala, v kolikšni meri mrzi demokratične in antifasistične osebnosti italijanske politike, oziroma, v kolikšni meri je Lista zgolj skupek povampirjenih nacionalistov, ki svoj vpliv gradijo zgolj z najnižkotnejšimi nagoni tržaškega prebivalstva.

KPI je demokratične sile zaman poziv-

vala, naj se združijo od skupnem programu obrambe tržaškega gospodarstva in obnavljanja demokratičnega sožitja v mestu. V ta namen je KPI bila pripravljena se odkrito pogajati, vendar je naletela na gluha ušesa. KD, PSI in zavezniki so jasno dali vedeti, da jim gre za zaveznitvo z LpT ali nič. V naspornem primeru bi zanje bile možne samo predčasne volitve.

Že od vsega začetka smo napisali, da so levosredinske tržaške uprave nastale pod močno nacionalistično hipoteko. To ni bila samo hipoteka Liste za Trst, pač pa predvsem posledica popustljivosti levosredinskih strank do najpriskutnejših pojavov šovinizma v mestu.

Kljub temu smo Richettiju in sodelavcem javno povedali, da bomo komunisti podprli vsak korak, ki bi vodil k priznavanju pravic naše manjšine. V tem pogledu smo sprejeli na znanje tudi njegove programske obveze, ki so se tikale naše skupnosti. Naj jih omenimo: zapisano je, da bo tržaška občina postavila dvojezične napise ob vhodu v kraške vasi in na druge načine spodbujala pravice Slovencev, ne da bi pri tem čakala na odobritev zaščitnega zakona.

Že od samega začetka smo izrazili resne dvome v odkritosrčnost teh obvez. Žal nam je izkušnja zadnjih mesecev dala prav. Dvojezičnih tabel ni, medtem ko je občinska uprava tožila «neznanice», ki so zgolj italijanske table «poslovenili», oziroma vrnili krajem njihova prava imena. Še več. V posmeh vsem Slovencem je občinska uprava pred kratkim uredila v okolici sovjo prvo «trim stezo». Na tablah so tokrat (prvič) dvojezični napisi. Italijanski in nemški!

Župan Richetti je ob predložitvi občinskega proračuna, prejšnji teden, spregovoril tudi o globalnem zakonu za

našo manjšino. Govoril je, očitno, v ime celotnega odbora in koalicije. Rekel pa je, da «si od globalnega zakona ne smemo pričakovati novosti». V bistvu naj zakon «potrdi to, kar de facto že obstaja». In nič več!

V normalnih pogojih bi morali vsi Slovenci vzroji ob takih programskih izjavah, ki se očitno pridružujejo omejevalnim pritiskom deželnega tajnika KD Biasuttija in nesprejemljivim izjavam ministra Andreottija. Očitno pa je, da bodo molčali vsi sokrivci, začeni s slovenskim socialističnim odbornikom Jagodicem in predstavnikom Slovenske skupnosti Lokarjem. Kajti PSI in SSK dobro vesta, da je LpT kot pogoj za sodelovanje v krajevnih upravah v Trstu postavila tudi omejevalne zahteve glede vsebine zaščitnega zakona za Slo-

vence. Od demokristjanov je celo zahtevala, naj sprejmejo nekatere njihove protislovenske propravke.

Ob tej novi nacionalistični, protislovenski hipoteki, nad občinsko in pokrajinsko upravo, se morajo Slovenci zamisliti. Prav nič nas ne briga «načelo» (ki ni načelo), da morajo Slovenci vedno in povsod sodelovati v večinskih koalicijah. Ne gre za avtomatično predstavništvo, niti za pravico opozicije (oziroma manjšine), da ima v odborih svoje «nadzornike», kot je naprimer v krajevnih zdravstvenih enotah. Gre za politični pristanek na konkretno prakso in programsko vsebino dela teh odborov. Kriče, ki ga PSI in SSK nudita nacionalističnim povezovanjem sredinskih italijanskih strank, je zato vse obsojno vredno.



Neizpolnjeni napor J.V. Andropova

Smrt Jurija Vladimiroviča Andropova in prišla povsem nepričakovano, saj ni bila tajnost (kljub otroško smešnim uradnim trditvam, da ima zgolj «prehlad»), da je hudo bolan. In vendar je prišla prerano za večino opazovalcev, ki so bili prepričani, da bo Andropovu vendarle uspelo opraviti naloge, ki si jih je javno in skrivaj zastavil. V mislih imamo predvsem obsežno generacijsko obnovo v vrstah partijskih kadrov, splošno moralizacijo sovjetskega družbenega življenja, večjo učinkovitost v gospodarstvu, kar naj bi bilo vse podlaga za korenite družbene, gospodarske in celo politične reforme, kar je Andropov v svojem klenem in konkretnem izražanju označil kot «izpopolnjevanje socialističnega sistema».

Zaradi vsega tega bo Andropov ostal v sovjetski zgodovini obeležen kot «reformator», ki mu je bolezen najprej, smrt pozneje preprečila, da bi s pospešenim ritmom uresničil zastavl-

jene cilje ali vsaj postavil temelje, na katerih bi drugi, za njim, gradili obnovljeno sovjetsko družbo.

To, ka je Andropov prejel v dediščino od umrlega Brežnjeva je bila namreč velesila z izredno močnim vojaškim potencialom, katere gospodarske in družbene strukture pa niso bile več kos potrebam sodobnega tehnološkega veka. Od tod kričeča protislovja, ki jih je lahko zaznal tudi človek z ulice, kakor tudi razraščanje «črnih oblik gospodarstva», korupcije in vzporednih dejavnosti, ki so (mimo plana) zagotavljale nekatere bistvene storitve.

Andropov je očitno dobro poznal sovjetsko družbo, do njenih potankosti, brez vsake «lakirovke» (olepšavanja) propagandističnega značaja. To je bila, konec koncev, njegova poklicna dolžnost, saj je celih 15 let vodil službo državne varnosti KGB. To mu je bržkone omogočilo izredno dobro poznavanje svetovnih razmer, mednarodnega dogajanja, pa tudi na-

pak sovjetske družbe. Od tod tudi njegova moralizatorska vnema, ki se je pokazala že v zadnjih mesecih Leonida I. Brežnjeva in s še posebno ostrino takoj po prevzemu oblasti.

Andropov ni bil izrazit «ideolog», prej pragmatik, kar mu je omogočalo dobro poznavanje tudi razmer v mednarodnem delavskem in komunističnem gibanju. Trdil je, naprimer, da ni mogoče povsod uveljavljati sovjetskega družbenopolitičnega modela, čeprav je bil prepričan, da je za SZ edini uresničljiv. Ni pa naspotoval reformam v drugih socialističnih državah. Nasprotno, veljal je za nekakšnega «pokrovitelja» madžarskih reformistov, ki so v tem «laboratoriju» preizkušali najbolj liberalne spremembe v družbah tako imenovanega «realnega socializma». Naj pri tem navedemo kot primer reformo upravljaja industrijskih podjetij, prodor zasebne pobude na področje kmetijstva in obrtništva, pojmovanje zadrug na zahodni način, volitve z več

konkurenčnimi kandidati... Vse to je Janoš Kadar lahko uresničeval tudi zato, ker je vedel, da ima v Moskvi močno zaslombo. Za veliko manjše reforme pa se je Češkoslovaška pred 15 leti znašla na zatožni klopi, nato pa je postala žrtev vojaške okupacije!

Najbrž tudi ni naključje, da je v trenutku najostreje polemike in prekinitve dialoga iskal Zahod sogovornika in posrednika predvsem na Madžarskem. Zahodni voditelji (Thacherjeva, Kohl, Craxi) so dobro vedeli, da vodijo niti iz Budimpešte naravnost v Kremelj, k bolnemu glavnemu sekretarju KPSZ.

Torej Andropov-reformator. Mu je uspelo? Ne povsem. Postavil je določene temelje, odstranil 19 ministrov iz moskovske vlade, zamenjal 35 okrajnih sekretarjev partije: ni mu pa uspelo spremeniti samega središča oblasti, to sta pa centralni komite in politbiro KP SZ. Za to, edino pomembno spremembo, ki bi mu dala zagona in uveljavila novo pokolenje reformatorjev, je Andropov čakal na kongres partije. Kajti sedanje vodilne strukture še ustrezajo 26. partijskemu kongresu, ki je še bil kongres Brežnjeva in «stare garde», ki se je zbirala okoli njega. «Mlada garda» petdesetletnikov bi lahko nastopila šele z novim partijskim kongresom, ko bi prišlo do splošne zamenjave voditeljev. To pa Andropovu ni uspelo. Kljub vsem naporom je omahnil in 27. partijski kongres se bo odvijal v znatno bolj protislovnih okoliščinah.

Seveda bo sovjetskim komunistom težje opustiti nekatere novosti, ki so pa bile neznatne v primerjavi z načrti. Za «stil» pokojnega Andropova lahko omenimo predvsem dvoje: odsotnost vsakršne oblike kulta osebnosti in zametek «javnosti» glede dejavnosti najvišjega partijskega vrha.

Kar zadeva «kult osebnosti» velja namreč omeniti pravo nasprotje. Andropov je bil glede tega tako zadržan, da je šel celo v drugo skrajnost. Živel je takorekoč skrivaj, kot v letih, ko je vodil državno varnost. Pač pa je zahteval, da se objavljajo v sovjetskem tisku krajša

sporočila o sejah politbiroja partije in najpomembnejših sklepih. To je vsekakor novost, ki je ne gre podcenjevati. Šlo je namreč za znamenje, da se mora «javnost» dela partijskih vodstev razširiti tudi navzdol. Nedopustno bi namreč bilo, da bi politbiro seznanjal javnost s svojim delom, na pa republiški, okrajni in mestni komiteji KP SZ.

Kar zadeva mednarodno politiko velja omeniti predvsem napore J.V. Andropova in njegovih, da bi začeli realistična pogajanja z Zahodom o številu evropskih raket. Andropov je objavil v lanskem letu več predlogov, ki so kazali na pripravljenost poiskati z Amerikanci sprejemljiv kompromis. Zadnji predlog je vseboval tudi trditve, ki je postavljala na glavo vsa dotedanja sovjetska stališča. Andropov je namreč izjavil, da je SZ pripravljena «ponovno vzpostaviti jedrsko ravnotežje iz leta 1977».

Z drugimi besedami je Andropov priznal, da je SZ šla predaleč glede jedrske oborožitve na evropski celine in da je zato pripravljena zmanjšati število svojih raket tja do števila britanskih in francoskih izstrelkov.

V normalnih pogojih bi ta ponudba veljala za dobro podlago na ženevskih in drugih pogajanjih. To je bilo tudi mnenje nekaterih zahodnoevropskih držav, dokler ni prišel ukaz iz Washingtona, da je treba vse diplomatske pobude SZ označiti za «nesprejemljive» in «propagandistične». Najbrž zato, ker Reagana sploh niso brigala pogajanja, pač pa postavitev ameriških raket v Evropo, torej «ravnotežje na višji ravni» namesto «ravnotežja na najnižji ravni».

Diplomatske in mirovne pobude J.V. Andropova je popolnoma preprečila sestrelitev južnokorejskega potniškega letala nad Sahalinom. Daljnovidni komentatorji so celo napisali, da je Andropov bil «270. žrtev», misleč s tem, da je tedaj naletel na velike težave v ožjem partijskem in državnem vodstvu. Kajti za SZ velja, da je mednarodna politika vedno domena celega politbiroja, torej kolek-

tivnega vodstva, ne pa enega samega voditelja. Sestrelitev korejskega letala je vsekakor prišla Reaganu kot naročena. Od tistega trenutka dalje je bila usoda razorožitvenih pogajanj zapečateni, v Evropo pa so začeli prihajati prvi deli jedrskih raket «Pershing» in «Cruise». Svetovno javno mnenje pa je zahodni propagandistični stroj lahko preusmeril na ta dogodek.

To so že meseci, ko je Andropov bil že resno bolan, saj se odtlej ni več pokazal v javnosti. Sedaj vemo, da so mu povsem odpovedale ledvice in da so mu morali z dializo dvakrat tedensko čistiti kri. Temu gre dodati sladkorno bolezen, srčne slabosti, visok pritisk in izmučena jetra... Andropov je živel le v dači, ki je bila zraven specializirane klinike. Sprejemal je zgolj ožje sodelavce. Od tistega trenutka dalje, do smrti, lahko domnevamo, da se je posvečal predvsem notranjim problemom in še posebej pripravam na kongres in nujne kadrovske spremembe.

Izvolitev Konstantina Ustinoviča Černjenka na njegovo mesto pomeni vsekakor, da so odpori v partijskih vrstah proti «novi liniji» bili še kar močni, kakor tudi to, da se v senci Andropova še ni uveljavila nova osebnost partijskega voditelja. Omenjali so sicer nekatere «mlajše» kadre, kot sta bila Mihail Gorbačov in Grigorij Romanov (53 in 61 let), vendar je očitno, da ni nihče še dosegel take ravni, da bi ga staro vodstvo sprejelo h krmilu. Morali bodo še počakati, da se stvari razčistijo, predvsem na partijskem kongresu. Medtem pa naj bi Černjenko in drugi člani «stare garde» - Ustinov, Gromiko, Tihonov, skrbeli za kontinuiteto.

Vsekakor je gotovo, da je skrb partijskih in državnih voditeljev (ki so isti kot prej), najti pota sporazumevanja z Zahodom v tem vročem trenutku mednarodnih odnosov. Tako so vsi (Černjenko, Ustinov, Gromiko) v svojih govorih med pogrebno svečanostjo za pokojnim Andropovom uporabljali razmeroma milejše tone, vabili Zahod k dialogu, poudarjali nujnost miroljubnega sožitja in dogovarjanja.

Bo Zahod sprejel ponujeno roko? Prepričani smo, da ne bo tako lahko, saj vodi Reagan že vililno kampanjo in najbrž noče bistveno spremeniti svojega agresivnega stila. V Reaganu pa kremeljski voditelji ne vidijo resnega sogovornika. Zato si lahko pričakujemo določene spremembe šele v pozni jeseni, po ameriških volitvah. Če ne bo prepozno.



DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino
Direktor ALBIN ŠKERK
Ureja uredniški odbor
Odgovarja FERDI ZIDAR
Uredništvo in uprava:
Trst - Ulica Capitolina, 3
telef. 76.48.72, 74.40.47
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
telef. 24.36
Poštni tekoči račun 11/7000
Letna naročnina 6.000 lir
Tisk: Tipo/lito Stella snc
Ulica Molino a Vento 72 - Trst

Zaščitni zakon

v deželnem odboru. Skratka, Listo za Trst skuša privedi v deželno zaveznitvo. Ker pa vemo, da so razmere v deželni okviru večkrat vplivale na rimske odločbe glede naše manjšine, nas ne čudi, da bo tudi to vplivalo na tone in vsebino razprave o našem zaščitnem zakonu.

Po zadnjih informacijah naj bi uradi ministrstva za dežele že pripravili okvirni osnutek vladnega osnutka zaščitnega zakona. Kaj je v njem, nihče ne ve. Vlada to skriva kot veliko tajnost. Čeprav je svoj čas obljubila, da bo prisluhnila mnenju slovenske manjšine. Razen če se Craxi ni odločil, da bo z nami ravnal kot s sindikati, nekako po načelu: sprejmeš ali ne sprejmeš, kar ti ponujamo.

Poudariti moramo, da smo Slovenci v Italiji subjekt, ki v svojih enotnih nastopih poudarja načelnost v reševanju naše problematike. Zato se tudi nimamo kaj pogajati z vlado o vsebini njene osnutka. Naj ga predstavi čimprej in naj sprejme odgovornost za to, kar bo v njem zapisano. Slovenci pa si pridržujemo pravico, da povemo o njem, kar mislimo. Če bo negativen in nesprejemljiv, kot kaže, bomo to glasno povedali in brez oklevanja. Konec koncev pritiče zadnja beseda parlamentu in je torej vsebina končnega zakona odvisna predvsem od razmerja med strankami.

S tem v zvezi pa velja poudariti še drugo misel. Zaščita Slovencev ni bila vpisana v program sedanje vladne koalicije. Še več, Craxi o tem sploh ni hotel govoriti med parlamentarno razpravo. Zato tudi ne vidimo razloga, zaradi katerega bi morala biti naša zaščita odvisna od strnjnosti vladne koalicije.

Nasprotno. Po izročilu italijanskega parlamenta, je bila vsa zakonodaja, ki se je tikala uresničevanja ustavnih načel, domena parlamentarnih sil in predvsem razmerja med silami, ki so odločilno prispevale k oblikovanju italijanskega ustavnega sistema. Med temi silami so predvsem komunisti. Konec koncev je parlament tudi po ratifikaciji osimskega sporazuma odobril resolucijo vseh demokratičnih skupin, ki italijansko vlado tudi vsebinsko obvezuje za globalno zaščito naše manjšine, povsod kjer živi.

Mi smo prepričani, da mora slovenska manjšina v teh pogojih zaostri svoj boj za dosego zares globalne in zadovoljive zaščite. Zato so razglašeni glasovi, kakršne spušča naprimer goriški katoliški dnevnik, ki je že pripravljen popustiti glede načelnega vprašanja Slovencev v videmski pokrajini in pristati na Andreottijeve teze.

Prav nasportno. Poudariti moramo, da je enakopravnost Slovencev v videmski pokrajini (vseh 21 občinah, ki jih je pred leti naštel predsedstvo vlade) preizkusni kamen dobre volje vseh italijanskih političnih sil. Za Slovence bo sprejemljiv samo zakon, ki bo pravilno rešil problem ozemlske razsežnosti zaščitnih norm in ne bo ločeval naše skupnosti na kategorije. V nasprotnem

primeru se bomo morali boriti proti vsiljenim normam, kakor se danses borijo koroški Slovenci proti «sedmojuljski zakonodaji».

Če KD ni pripravljena pristati na to, naj se raje umakne iz igre. Konec koncev se je umaknila vsakokrat, ko je šlo za državljanske svoboščine ali pravice. V primerih razporeke ali prekinitve nosečnosti, je prevladala enotsnot

levičarskih sil. Prav bi bilo, če ti tudi tokrat imela enotnost levice svojo težo. Na potezi pa so socialisti, ki morajo povedati, če jim je glavna skrb iskanje kompromisov z demokristjani in nacionalisti, ali pa zadovoljevanje upravičenih pričakovanj slovenske manjšine. V tem primeru vedo, da so komunisti vedno pripravljeni na razgovor.

st. s.

Kozlovska sodba na števerjanskem griču

Se spominjate Jurčičeve zgodbe o kozlu Lukeža Drmulje, ki je poželjivo gledal preko plota v sosedov zelnik? Taka se zdi skopa in v zadregi pisana kronika upravne krize v števerjanski občini, ki je edina, kjer upravlja vsa povojna leta krajevna podružnica goriške Slovenske skupnosti. Razmljivo je torej, da jo SSK čuva kot punčico svojega očesa in skrbi za etično-moralne vrline svojih občinskih modrijanov.

Pa se je vendar zgodilo. Ljudski (torej božji) glas pravi, da je občinski kozel poželjivo pokukal preko sosedovega plota in s tem povzročil pravo politično krizo. Najprej je moral odstopiti župan Klanjšček, zatem so zamenjali odbornika Komjanca z drugo svetovalko, končno je bil Klanjšček spet izvoljen, kljub sklepu vrhovnega rzsodišča goriške SSK, da naj prepusti svoje mesto mlajšemu in blj požegnanemu

Koršiču Hadrijanu. Nič, svetovalci šentflorjanskega občinskega sveta so bili drugačnega mnenja. Grom in strela, sedaj pa bodo Klanjščka najbrž izključili iz Slovenske skupnosti, ker se ni pokoril.

Manjka nam pero pokojne Else Maxwell, da bi se razpisali o srbečih podrobnostih te «upravno-politične» krize, kateri se nasmihla (škodoželjno ali svetohlinsko) takorekoč celo zamejstvo.

Goriškim «seskarjem» samo dorben nasvet:

nehajte z javnimi obsodbami in disciplinskimi ukrepi. Posnemajte vrle očake iz Jurčičeve Višnje gore: grešnega in poželjivega kozla pretepite po njegovi senci, županu Klanjščku pa žugajte, da bo stran gledal.

In bo mir, po pohujšanju na griču šentflorjanskem.

Črt

PRISPEVKI

Sancin Mario, Boršt, 6.000 lir
Dušan Žerjal, Dolina, 4.000 lir
Maver Dorči, Boljunec, 10.000 lir

V spomin na tovariša Branka Žerjala so prispevali:

Kuret Milan, Boljunec, 10.000 lir
Granduč Gigi, Boljunec, 5.000 lir
Stranj Rodolfo je prispeval 10.000 lir za Unità

Peric Julka, Štivan, 4.000 lir
Svetlič Berto, Salež, 4.000 lir
Furlan Franc, Salež, 4.000 lir

V spomin na Oskarja Vatovca daruje Angelo Sedmak iz Križa 10.000 lir za tisk.

Budin Franc, Salež, 6.000 lir
Žerjal Diko, Boršt, 6.000 lir
Biekar Adalgisa, Škedenj, 5.000 lir
Križmančič Silvo, Bani, 5.000 lir
Covacio Eugenio, Bani, 4.000 lir
Križmančič Svetka, Bazovica, 5.000

lir

Pečar Argia, Boljunec, 4.000 lir
Sosič Ivan, Nabrežina, 4.000 lir

Remec Savina, Trst, 4.000 lir
Kralj Viktor, Boršt, 4.000 lir
Caharija Milan, Nabrežina, 14.000 lir
V počastitev tov. Vidalijskega daruje sekcija KPI iz Bazovice 50.000 lir
Pečar Andrej iz Bazovice, daruje 10.000 lir

Ob 8. obletnici smrti dragega moža in očeta Rafaela Pertota (Elo) darujejo žena Vida, sin Mito in hči Majda 40.000 lir

V spomin na tov. Branka Žerjala iz Boljunca so darovali:
Švara Germano, 5.000 lir

Josip in Rozalija Ota 10.000 lir za sklad Dela in 10.000 lir za sekcijo VZPI-ANPI iz Boljunca

Žerjal Bruno 14.000 lir
Lidija in Miro Žerjal 10.000 lir
16. januarja je poteklo 40 let smrti Josipa Košute iz Križa. V njegov spomin prispeva brat Angel 10.000 lir

V isti nameu prispeva Angel Košuta iz Križa 5.000 lir v spomin na Marjota Sirka.